

Səs abidəsini söz abidəsinə çevirən alim

Yaxşı deyiblər: “Dünya bir pəncərədir hər gələn baxar gedər”. Xoşbəxt o kəsdir ki, dünya pəncərəsindən çəkildəndən sonra da unudulmasın. Özündən sonra yaxşı adı, xeyirxah əməlləri, izi qalsın, hər gələn nəsil də onu minnətdarlıqla xatırlasın. Haqqında söhbət açacağımız insan da məhz belə şəxsiyyətlərdəndir. Onun haqqında görkəmli ictimai xadimlər, ədəbiyyat, elm, mədəniyyət adamları zamanında yüksək fikirlər söyləmişlər. Qəhrəmanımız bu gün də xoş xatirələrlə yad edilir. Elə isə tanış olaq: Arif Məmmədov. Yaşlı və orta nəslin nümayəndələri filologiya elmləri doktoru, professor, ədəbiyyatşünas, musiqişünas, tədqiqatçı, şərqsünas və müəllimi yaxşı tanıyırlar.

A.Məmmədov 1927-ci ildə Göyçay rayonunda anadan olmuşdur. Tanrı Arif müəllimə vətən və xalq sevgisi, Böyük Allah anadan olandan böyük istedad, qabiliyyət, insanpərverlik duyğusu bəxş etmişdir.

Arif Məmmədov qeyri-adi səs diapazonuna malik olmaqla yanaşı, bir çox musiqi alətlərində — tarda, sazda, udda, pianino, kanon, kamança və skripkada gözəl çala bilirdi. O, tək-cə gözəl müğənni, musiqi alətlərinin ifaçısı deyil, eyni zamanda musiqi tədqiqatçısı, şərqsünas və ədəbiyyat nəzəriyyəçisi idi. Xalq artisti İslam Rzayevin təbirincə desək, o, muğamımızın təəssübkeşi idi. A.Məmmədovun respublika televiziyasında aparıcısı olduğu muğam gecələri və musiqi verilişləri dinləyicilərin böyük marağına səbəb olurdu, bütün tamaşaçılar və dinləyicilər onun çıxışlarını səbirsizliklə gözləyirdilər. Bu sətirin müəllifi onun əksər verilişlərinin dinləyicisi olmuşdur. Mən onun televiziyada aparıcısı olduğu Estetika Klubundakı bir çıxışını indi də yaxşı xatırlayıram. Bir naşı tamaşaçı muğamın gərəksiz, mənasız musiqi olduğunu bildirəndə bir çox sənətkarlar ona məhz SSRİ Xalq artisti, professor, böyük estetik Mehdi Məmmədovun cavab verməsini istəsələr də, Mehdi müəllim bu məsələyə Arif Məmmədovun aydınlıq gətirməsini məsləhət bilmiş və demişdir ki, Arif müəllim o zövqsüz insana daha tutarlı cavab verər. Çünki Arif müəllim muğamın tarixini, estetik baxımdan kamilliyini, şöbələrini ustad xanəndələrdən də yaxşı bilir.

O, tək-cə musiqi nəzəriyyəsini deyil, eyni zamanda musiqi alətlərinin texnikasını da yaxşı bilirdi. Tanınmış şərqsünas, akademik Vasim Məmmədəliyev xatırlayır ki, bir dəfə Arif müəllimə evimizdəki pianinonu kökləmək üçün Konservatoriyadan usta göndərilməsini xahiş etdim. Ertəsi gün o, bizə gəlib “usta mən” deyərək pianinonu özü köklədi. Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə isə Arif müəllim haq-

qında deyirdi: “Biz Ariflə universitetdə eyni vaxtda, amma ayrı-ayrı fakültələrdə oxumuşuq. Hələ tələbəlik illərində Arif özünün fitri istedadı ilə hamıdan seçilirdi. Ariflə mən universiteti bitirdikdən sonra Pedaqoji İnstitutda eyni ildə dərs də demişik. Sonralar mən muğam haqqında əsər yazanda ən böyük məsləhətçim Arif müəllim olmuşdur”. Bəxtiyar müəllim onu da qeyd edirdi ki, “Segah” muğamını A.Məmmədov kimi oxuyan və müxtəlif musiqi alətlərində məharətlə çalan ikinci bir sənətkar görməmişdir. Səs abidəsini söz abidəsinə çevirməkdə ona məhz Arif müəllim kömək etmişdir.

Arif müəllimin ustad sənətkar olması barədə bir çox görkəmli şəxsiyyətlər —şair, bəstəkar, rejissor və müğənnilər yüksək fikirlər söyləmişlər. Bəstəkar, Xalq artisti Süleyman Ələsgərov da onu gənc yaşlarından şərqsünas, müğənni, musiqiçi kimi tanıdığını qeyd edərək Arif müəllimin sədaqətli dost, mehriban, təvazökar insan, tanınmış alim, gözəl ailə başçısı olduğunu böyük rəğbət hissi ilə xatırlayırdı. Onun Azərbaycan elminin nadir şəxsiyyətlərindən biri olduğunu qeyd edən akademik Bəkir Nəbiyev isə deyirdi ki, Arif müəllim Azərbaycan elminin nadir simalarından biri olmuşdur. Onun elmi fəaliyyətində ədəbiyyatşünaslığı ilə musiqişünaslığı bir vəhdət təşkil edir. O, hər iki sahənin incəliklərini bilən alim idi.

Professor Arif Məmmədovun böyük bacarığa, istedadına və elmi-nəzəri biliyə, təcrübəyə malik olduğu sahələrdəki fəaliyyətinə yüksək qiymət verən bir çox görkəmli, ədəbiyyat, elm və mədəniyyət xadimlərindən Mehdi Hüseyn, Fikrət Əmirov, Xan Şuşinski, Rəsul Rza, Həmid Araslı, Osman Sarıvəlli, Mədinə Gülgün, Balas Azəroğlu, Rübabə Muradova onun çoxsahəli sənətinə böyük dəyər vermişlər. Arif müəllimin nitqi, səs tembrisi özü də axıcı bir musiqi ladi idi.

Arif müəllim 1955-ci ildə M.F.Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyat İnstitutunda, 1970-ci ildə isə Musiqi Akademiyasının dillər kafedrasının rəhbəri olduğu illərdə də müəllim olmaq-

la yanaşı, eyni zamanda tələbələrin sirdaşı, dostu, qayğıkeşi, hamisi olmuşdur. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Arif müəllimin bir şəxsiyyət kimi formalaşmasına atası Sirac müəllimin də təsiri böyük olmuşdur. Dahi bəstəkar Ü.Hacıbəylinin Konservatoriyada təsərrüfat üzrə müavini işləmiş anası da onun böyük bir şəxsiyyət, musiqişünas olmasına əmək sərf etmişlər.

Xalq artisti, bəstəkar Tofiq Bakıxanov xatirələrində yazırdı ki, Əhməd Bakıxanov Sirac kişinin xahişi ilə balaca Arifin oxuduğu “Rast” muğamını dinlədikdən sonra Üzeyir bəyə oğlunun istedadı barədə məlumat vermiş və bundan sonra fitri istedadla malik olan Arifin həyatında yaşıl işıq yanıbmışdır. Elə bunun nəticəsində də balaca Arif Böyük Vətən müharibəsi dövründə adlı-sanlı musiqiçilərlə birlikdə 3 ay İranda qastrol səfərində respublikamızı uğurla təmsil etmişdir. Onun İranda şirin avazla oxuduğu “Azərbaycan” və “Çalpapaq” mahnıları uzun zaman cənublu bacı və qardaşlarımızın dilindən düşməmişdir.

Məşhur tarzən Bəhram Mansurov sonralar qeyd edirdi ki, bu oğlanın oxuması bir möcüzə idi. Arif 3 ay müddətində İranda elə məşhurlaşmışdı ki, İran vağzalında itərəkən onu iranlılar tanımış və Azərbaycan nümayəndə heyətinə təhvil vermişlər.

Arif Məmmədovun musiqi və ədəbiyyat sahəsindəki fəaliyyəti bir nümunədir, nümunədir. Əgər yaşasaydı indi onun 90 illiyini dostları, yaxınları və sənətsevərlər təntənə ilə qeyd edəcəkdilər.

İndi Arif Məmmədovun kinojurnallardakı, televiziyaadakı çıxışları, ifaları elmi söhbətləri, nitq mədəniyyəti onun möcüzəli bir şəxs olduğunu təsdiq edir.

Doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərkən opponentləri Mir Cəlal Paşayev, Cəfər Cəfərov və Bəkir Nəbiyev Arif Məmmədovun elmi işinə yüksək qiymət vermişlər. Eyni zamanda qeyd etmişlər ki, “...Bu əsərdə bədiilik o qədər çoxdur ki, hətta elmiliyi də üstəliyin”. Doğrudan da Arif Məmmədovun həyatı başdan-başə bədii bir həyat lövhəsi idi. Təsədüfi deyildir ki, yaradıcılığını izləyənlər, səsini, musiqi alətlərində şirin çalğısını eşidənlər Arif Məmmədovu Xan Şuşinskiyə bənzədərək onu “Arif Xan” deyə çağırırdılar.

Arif Məmmədovun xidmətləri dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Belə ki, 90 illik yubileyi ərəfəsində adı əbədiləşdirilmiş, sənətkarın doğulduğu Göyçay şəhərindəki uşaq musiqi və incəsənət təmayüllü məktəbə professor Arif Sirac oğlu Məmmədovun adı verilmişdir.

**Zabit CAVADOV,
“Respublika”.**